

Od 1 stycznia 2019 roku została wprowadzona nowelizacja ustawy, która weszła w życie 1 stycznia 2017 r. – ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników (Dz.U.poz.1961). Zmiana dotyczy dwóch ustaw:

– Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1509, z późn. zm.²⁾)

– Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2018 r. poz. 1541, 1669)

Podmioty, w tym rolnicy prowadzący gospodarstwa rolne mogą prowadzić działalność w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) po uprzedniej rejestracji, bez obowiązkowego zatwierdzenia, u powiatowego lekarza weterynarii (produkty pochodzenia zwierzęcego lub żywność złożona) lub państwowego powiatowego inspektora sanitarnego (żywność pochodzenia niezwierzęcego). W tym celu należy złożyć odpowiedni wniosek do ww. organów urzędowej kontroli żywności. Szczegółowe informacje na temat rejestracji rolniczego handlu detalicznego można uzyskać u właściwego ze względu na siedzibę zakładu lub miejsce prowadzenia działalności powiatowego lekarza weterynarii lub państwowego powiatowego inspektora sanitarnego.

Rolniczy handel detaliczny to jedna z form handlu detalicznego w ramach którego możliwe jest m.in. przetwórstwo i zbywanie wytworzonej żywności konsumentom końcowym. Warunkiem jest, aby taka żywność pochodziła w całości lub części z własnej uprawy, hodowli lub chowu, a sprzedaż musi odbywać się z zachowaniem limitów wskazanych w rozporządzeniu oraz limitu przychodów z takiej sprzedaży do kwoty 40 000 zł, o ile producent chce korzystać z preferencji podatkowych.

Przepisy wprowadzone ww. ustawą określają:

- zasady prowadzenia działalności w „ramach rolniczego handlu detalicznego”,
- kompetencje organów właściwych do sprawowania nadzoru nad bezpieczeństwem i kontrolą jakości żywności produkowanej w ramach RHD,
- zasady preferencji podatkowych dla producentów rolnych prowadzących RHD.

Zgodnie z wprowadzonymi zmianami rolniczy handel detaliczny to – handel detaliczny w rozumieniu art. 3 ust. 7 rozporządzenia nr 178/2002, polegający na produkcji żywności pochodzącej w całości lub części z własnej uprawy, hodowli lub chowu podmiotu działającego na rynku spożywczym i zbywaniu takiej żywności:

a) konsumentowi finalnemu, o którym mowa w art. 3 ust. 18 rozporządzenia nr 178/2002 czyli „ostatecznego konsumenta środka spożywczego, który nie wykorzystuje żywności w ramach działalności przedsiębiorstwa spożywczego”, lub

b) do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego”.

Zgodnie z rozporządzeniem nr 178/2002:

- „handel detaliczny” oznacza obsługę i/lub przetwarzanie żywności i jej przechowywanie w punkcie sprzedaży lub w punkcie dostaw dla konsumenta finalnego,

- „żywność” (lub „środek spożywczy”) oznacza jakiegokolwiek substancje lub produkty, przetworzone, częściowo przetworzone lub nieprzetworzone, przeznaczone do spożycia przez ludzi lub, których spożycia przez ludzi można się spodziewać,
- „konsument finalny” oznacza konsumenta środka spożywczego, który nie wykorzystuje żywności w ramach działalności przedsiębiorstwa sektora żywnościowego.

Zatem w ramach RHD możliwe jest zbywanie surowców (produktów produkcji pierwotnej) oraz żywności przetworzonej (produkty mięsne, produkty mleczne, produkty złożone, przetwory z owoców i warzyw, pieczywo...) konsumentowi końcowemu oraz do zakładów prowadzących handel detaliczny czyli sklepów, restauracji i stołówek z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego.

Nadzór nad bezpieczeństwem żywności produkowanej w ramach rolniczego handlu detalicznego sprawują:

1. Inspekcja Weterynaryjna – produkty pochodzenia zwierzęcego i żywności złożonej (zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego);
2. Państwowa Inspekcja Sanitarna – produkty pochodzenia niezwierzęcego.

Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych powierzono nadzór nad jakością handlową żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego.

Poza priorytetowym wymogiem jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego żywności ustawa wprowadza:

- obowiązek dokumentowania ilości zbywanej żywności
- nakaz oznakowania miejsca sprzedaży
- zakaz wykorzystywania do produkcji mięsa zwierząt kopytnych pozyskanego z uboju dokonanego poza rzeźnią zatwierdzoną przez powiatowego lekarza weterynarii (np. z uboju w celu produkcji mięsa na własny użytek)
- brak konieczności sporządzania projektu technologicznego przez podmioty zamierzające prowadzić działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego produktami pochodzenia zwierzęcego lub żywnością złożoną.

Wymagania higieniczne określone w rozporządzeniu nr 852/2004 powinny być stosowane w sposób elastyczny biorąc pod uwagę zakres prowadzonej działalności, wielkość zakładu i jego specyfikę. Przepisy te przewidują między innymi, że w przypadku gdy produkcja prowadzona jest przy wykorzystaniu pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszkalne (np. przy wykorzystaniu sprzętu i urządzeń gospodarstwa domowego w kuchni domowej), zamiast wymogów określonych w załączniku II w rozdziale I i II ww. rozporządzenia, obowiązują wymogi określone w jego załączniku II w rozdziale III (uproszczone wymagania higieniczne). Są to wymagania podstawowe, określające ogólne wymogi, które muszą być spełnione aby został osiągnięty cel jakim jest bezpieczeństwo żywności.

W każdym miejscu zbywania żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego umieszcza się w sposób czytelny i widoczny dla konsumenta:

- napis „rolniczy handel detaliczny”, który uwzględnia:

- imię i nazwisko albo nazwę i siedzibę podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny
- adres miejsca prowadzenia produkcji żywności
- weterynaryjny numer identyfikacyjny podmiotu prowadzącego rolniczy handel detaliczny (w przypadku żywności pochodzenia zwierzęcego i żywności złożonej).

Żywność sprzedawana w ramach rolniczego handlu detalicznego musi spełniać wymagania w zakresie oznakowania, stosownie do przepisów określonych w rozporządzeniu nr 1169/2011, rozporządzeniu w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych oraz rozporządzeniu w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu znakowania niektórych grup i rodzajów artykułów rolno-spożywczych kodem identyfikacyjnym partii produkcyjnej.

W zakresie jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych należy zwrócić uwagę na konieczność spełnienia szczegółowych wymagań w przypadku produktów takich jak soki, nektary owocowe, dżemy, galaretki, konfitury itp. przetwory owocowe, miody, ziemniaki, które zostały określone w przepisach odpowiednich rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W przypadku zamiaru prowadzenia produkcji i sprzedaży produktów pochodzenia niezwierzęcego należy dokonać rejestracji u terenowo właściwego państwowego powiatowego lub granicznego inspektora sanitarnego. Wniosek o wpis zakładu do rejestru zakładów należy złożyć w formie pisemnej, w terminie co najmniej 14 dni przed dniem rozpoczęcia planowanej działalności. Wzór wniosku o rejestrację określa załącznik nr 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2007 r. w sprawie wzorów dokumentów dotyczących rejestracji i zatwierdzania zakładów produkujących lub wprowadzających do obrotu żywność podlegającą urzędowej kontroli Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W ramach RHD możliwa jest produkcja i sprzedaż konsumentom końcowym produktów zwierzęcych i „złożonych”:

- mleka surowego i siary
- surowej śmietany
- jaj od drobiu i od ptaków bezgrzebieniowych
- produktów pszczelich nieprzetworzonych
- produktów rybołówstwa/ przetworzonych produktów rybołówstwa
- żywych ślimaków lądowych
- świeżego mięsa
- produktów mięsnych (np. szynki, pasztety, kiełbasy)
- produktów mlecznych (np. ser, jogurt, masło)
- produktów jajecznych
- gotowych posiłków (potrawy) z produktów pochodzenia zwierzęcego
- wyrobów garmażeryjnych stanowiących produkty złożone (np. pierogi z mięsem, serem, gołąbki, sałatki warzywno-mięsne)

W ramach RHD możliwa jest również produkcja i sprzedaż konsumentom końcowym produktów niezwierzęcych:

- surowców roślinnych

- przetworów z owoców i warzyw (np. soki owocowe, dżemy, owoce suszone, kiszonki, marynaty i soki warzywne)
- przetworów zbożowych (np. mąki, kasze, płatki, otręby)
- pieczywa, pieczywa cukierniczego, ciast i ciastek
- przypraw
- koncentratów spożywczych
- olejów
- gotowych posiłków (potraw) (np. nie mięsne pierogi, kopytka i kluski śląskie, knedle z owocami, placki ziemniaczane)
- napoi bezalkoholowych

Podmiot prowadzący RHD ma obowiązek prowadzenia i przechowywania dokumentacji umożliwiającej określenie ilości żywności zbywanej rocznie w ramach takiego handlu, odrębnie za każdy rok kalendarzowy.

Dokumentacja musi zawierać następujące informacje:

- numer kolejnego wpisu
- datę zbycia żywności
- ilość i rodzaj zbywanej żywności

W kontekście przepisów podatkowych kryteria obejmują:

- zwolnienie przychodów ze sprzedaży przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych, z wyłączeniem przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych uzyskanych w ramach działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym, do kwoty 40 000 zł rocznie, w ilościach nieprzekraczających maksymalnych limitów określonych w rozporządzeniu
- sposób dokumentowania sprzedaży
- zakaz zatrudniania osób na podstawie umów o pracę, umów zlecenia, umów o dzieło oraz innych umów o podobnym charakterze (wyjątki – ubój zwierząt rzeźnych i obróbka poubojowa tych zwierząt, w tym również rozbiór, podział i klasyfikacja mięsa, przemiał zbóż, wytlóczenie oleju lub soku oraz sprzedaż podczas wystaw, festynów, targów).

Sprzedaż może następować wyłącznie w miejscach:

- w których produkty zostały wytworzone (np. w gospodarstwie) lub
- przeznaczonych do prowadzenia handlu (np. targowisko)
- zbywanie żywności do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego odbywa się, jeżeli zakłady te są zlokalizowane na obszarze województwa, w którym ma miejsce prowadzenie produkcji tej żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego lub na obszarach powiatów lub miast stanowiących siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, sąsiadujących z tym województwem.
- ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, użytych do produkcji danego produktu stanowi co najmniej 50% tego produktu,
z wyłączeniem wody (za produkt roślinny pochodzący z własnej uprawy uważa się również mąkę, kaszę, płatki, otręby, oleje i soki wytworzone z surowców pochodzących z własnej uprawy)

- prowadzona jest ewidencja sprzedaży żywności odrębnie za każdy rok podatkowy, która zawiera co najmniej: numer kolejnego wpisu, datę uzyskania przychodu, kwotę przychodu, przychód narastająco od początku roku oraz rodzaj i ilość przetworzonych produktów. Dzielne przychody muszą być ewidencjonowane w dniu sprzedaży.

Uzyskany w roku podatkowym przychód ze sprzedaży produktów przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych powyżej limitu 40 000 zł podatnik może opodatkować 2% ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych, pod warunkiem dokonania stosownego oświadczenia do urzędu skarbowego. Do rolniczego handlu detalicznego, w zakresie objętym ww. zwolnieniem podatkowym, nie mają także zastosowania przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1829, z późn.zm.).

Akty prawne regulujące kwestie rolniczego handlu detalicznego:

1. Ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników z dnia 16 listopada 2016 r. (Dz.U.poz.1961)
2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz.U.poz.2159)
3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie rejestru zakładów produkujących produkty pochodzenia zwierzęcego lub wprowadzających na rynek te produkty oraz wykaz takich zakładów (Dz.U.poz.2192)
4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie sposobu ustalania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego (Dz.U.poz.2161).
5. Ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników do sklepów i restauracji z dnia 9 listopada 2018 r.

Opracowała Żaneta Rucińska